

Corporate Culture and Quality of the Human Capital: Peculiarities of Interaction

International experience has shown that the success of the movement to innovative economy primarily on the ability to create conditions for the continuous improvement of the quality of the human capital based on the assimilation of new knowledge, enhance intellectual and creative abilities of each working person. This powerful lever for improving the quality of human capital is the corporate culture. In Ukraine, the corporate culture is not yet effective tool to influence the quality of the human capital and the stabilization of social and labor relations in Ukraine. The purpose of the article is to clarify the mutual of corporate culture and quality characteristics of the human capital in the system of social and labor relations in Ukraine.

The essence of quality of human capital and factors which form it have been revealed. On the basis of foreign experience it has been proved that the corporate culture plays one of the leading roles among factors regulating quality of the human capital at the enterprise level. Evolution of scientific views concerning the essence of corporate culture has been analyzed. Author's approach to understanding of corporate culture has been suggested. The features of interrelation of corporate culture and quality of the human capital have been defined. The principles of corporate culture development and its role in improvement of human capital quality have been defined. The scheme of interrelations between corporate culture and human capital quality in the system of social and labor relations has been suggested. The interrelation of corporate culture and human capital quality has been proved on the basis of processing of results.

The recommendations concerning the mechanism of formation of progressive corporate culture at the enterprise level in the context of increase of its influence on motivation of educational and professional development of the personnel, improvement of quality of the human capital have been proved.

human capital, corporate culture, principles, models, mechanism

Одержано (Received) 12.11.2015

Прорецензовано (Reviewed) 25.11.2015

Прийнято до друку (Approved) 30.11.2015

УДК 331.57

І.М. Лавренкова, асп.

Національний університет державної податкової служби України, м. Київ, Україна

Шляхи зменшення диференціації доходів населення та методи подолання бідності

Розглянуто проблематику та основні передумови диференціації доходів населення та проявів явища бідності в Україні; визначено основні фактори, що впливають на формування доходів населення. Для покращення ситуації та вирішення поставлених задач, запропоновано внести зміни до законодавства, зокрема, податкового, акцентувати увагу на розвитку та підтримці села, підвищити офіційні заробітки населення задля зменшення відсотку отримання неформальних доходів, проводити політику підтримки середнього класу.

доходи, витрати, бідність, тінізація, середній клас, безробіття, державне регулювання

И.Н. Лавренкова, асп.

Національний університет государственной налоговой службы Украины, г. Киев, Украина

Пути уменьшения дифференциации доходов населения и методы преодоления бедности

Рассмотрено проблематику и основные предпосылки дифференциации доходов населения и проявлений процесса бедности в Украине; определены основные факторы, что влияют на формирование доходов граждан. Для улучшения ситуации и решения поставленных задач предложено внести изменения в законодательство, в частности в налоговое, акцентировать внимание на развитии и поддержке села, повысить официальные заработки населения для уменьшения процента получения неформальных доходов, проводить политику поддержки среднего класса.

доходы, расходы, бедность, тенезация, средний класс, безработица, государственное регулирование

Постановка проблеми. Становлення в Україні ринкової економіки та запровадження системи європейських економічних стандартів, законодавчі зміни, загострення політичної ситуації, військові конфлікти та соціально-економічні зміни всередині держави зумовили поглиблення процесу диференціації доходів населення, що призводить до такого негативного явища як бідність. Всі трансформаційні процеси в економічній сфері мають на меті покращення життєвого рівня населення та вихід держави з кризи, але на даний момент відбувається поступове зубожіння нації. За порівняннями показників доходів населення з попередніми роками, 2015 рік відображає негативні зміни в прибутках громадян та характеризується збільшенням диференціації їх доходів. Успішність проведення економічних реформ та розбудова європейського економічного простору всередині держави, перш за все, повинні характеризуватись соціальною стабільністю та забезпеченим рівнем життя населення, але на даний момент, на жаль, ці дві характеристики не відображають позитивних зрушень або, принаймні, позитивної стабільності. Низький рівень доходів, недостатня мотивація праці та її оплата, скорочення робочих місць, збагачення одних за рахунок зубожіння інших – це ті фактори, які на даний момент стримують соціально-економічний розвиток та становлять загрозу національній безпеці економіці України. Тому зараз виникає необхідність у створенні найбільш раціонального та економічно виваженого підходу до системи оплати праці, забезпечення соціальних та матеріальних гарантій працівникам, створення максимально комфортних умов для підтримки працездатності населення. Існує необхідність удосконалення механізму державного регулювання доходів населення, розробки обґрунтованого підходу до системи формування та розподілу доходів населення, що має забезпечити сталість соціально-економічного розвитку населення та слугувати підтримкою економічної політики, спрямованої на європейські стандарти життя. Саме тому, на даний момент актуальним є питання вивчення процесу диференціації доходів населення, пошук альтернативних шляхів подолання даного процесу та зведення до мінімальних показників такого явища як бідність.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблема зменшення диференціації доходів населення та методів подолання бідності активно досліджується вітчизняними та зарубіжними науковцями, такими як, А. Аткинсон, Н.Н. Абакумова, В.Н. Бобков, Р.С. Грінберг, А.М. Колот [1], О.А. Кролевець [2], Л.А. Мігранова, Е.А. Ольшанська, Г.П. Реун [5], М.П. Соколик, Л.М. Черенько А.М. Харченко [9], П.І. Шевчук та іншими, які концентрували увагу на універсальних підходах до визначення бідності, однак, не містили повного переліку факторів та аспектів цього явища. Українські дослідники Ю.І. Саєнко, Г.З. Голєусова та В.П. Бєвз застосовували методичні підходи визначення бідності та особливості цього прояву. У роботах зазначених вчених досліджуються як методичні підходи до визначення бідності, так і особливості прояву цього явища в Україні та його наслідки.

Проте, незважаючи на висвітлення даної проблеми багатьма науковцями, погіршення соціально-економічної ситуації в Україні, значне погіршення матеріального становища населення, внутрішня міграція громадян зі Сходу країни в центральні регіони зумовлюють необхідність подальшого вивчення даної проблеми, визначення основних шляхів її подолання та упередження подальших негативних наслідків.

Постановка завдання. Мета написання статті полягає у визначенні шляхів зменшення диференціації доходів населення, вивченні основних чинників, що впливають на даний процес та обґрунтуванні методів подолання бідності.

Виклад основного матеріалу. Українське сьогодення характеризується загостренням соціально-економічної ситуації та все більшими проявами бідності. Суспільство не має плавної градації, оскільки існує лише два рівні людей – дуже багаті і дуже бідні. Крім того, останнім часом з'явилось явище бідності серед працюючих. Середній клас суспільства, як такий, майже перестав існувати, що стало великою проблемою, яка на даний момент, на жаль, ніяк не вирішується державою. Одразу після

запровадження економічних реформ, спрямованих на відповідність критеріям європейських країн рівень забезпеченості громадян різко впав, зменшилися соціальні гарантії. Це призвело до виникнення нового поняття – так званої «нової бідності», до складу якої входять люди, які ще вчора були впевнені у своїх доходах та матеріальному забезпеченні, а сьогодні опинилися серед бідних. Адже, якщо заробіток людини становить близько 500 доларів, то для Європейських країн – це межа бідності, в Україні ж мінімальна заробітна плата з 01.09.2015 року становить 1378 грн., що є набагато меншою, ніж межа бідності в країнах Європи. Найгірше те, що до даної категорії людей відносяться працівники державних структур, освітніх закладів, висококваліфіковані працівники та спеціалісти. Причиною цього стала неможливість офіційного місця роботи забезпечувати первинні потреби людини, зниження належних умов життя, значне підвищення цін на всі категорії товарів та різкий стрибок комунальних платежів. Унаслідок цього, як альтернативне джерело пошуку заробітку, більшість людей, що відносяться до категорії «нових бідних», розвивають так званий тіньовий сектор економіки, збільшують відсоток тіньової зайнятості населення та являть собою підґрунтя для поширення корупції, злочинності, зловживання владою та посадами.

Дослідження теоретичних підходів до визначення доходів населення показало їх складну природу, оскільки в цій категорії переплітаються інтереси працівників і роботодавців, працюючих і непрацюючих верств населення [1; 2, с. 202-207]. В умовах ринкової економіки доходи залежать від індивідуальних і колективних результатів праці, ефективності економіки в цілому. На формування доходів будь-якого індивіда впливають чинники двох рівнів: загальнодержавного та особистісного (рис.1).

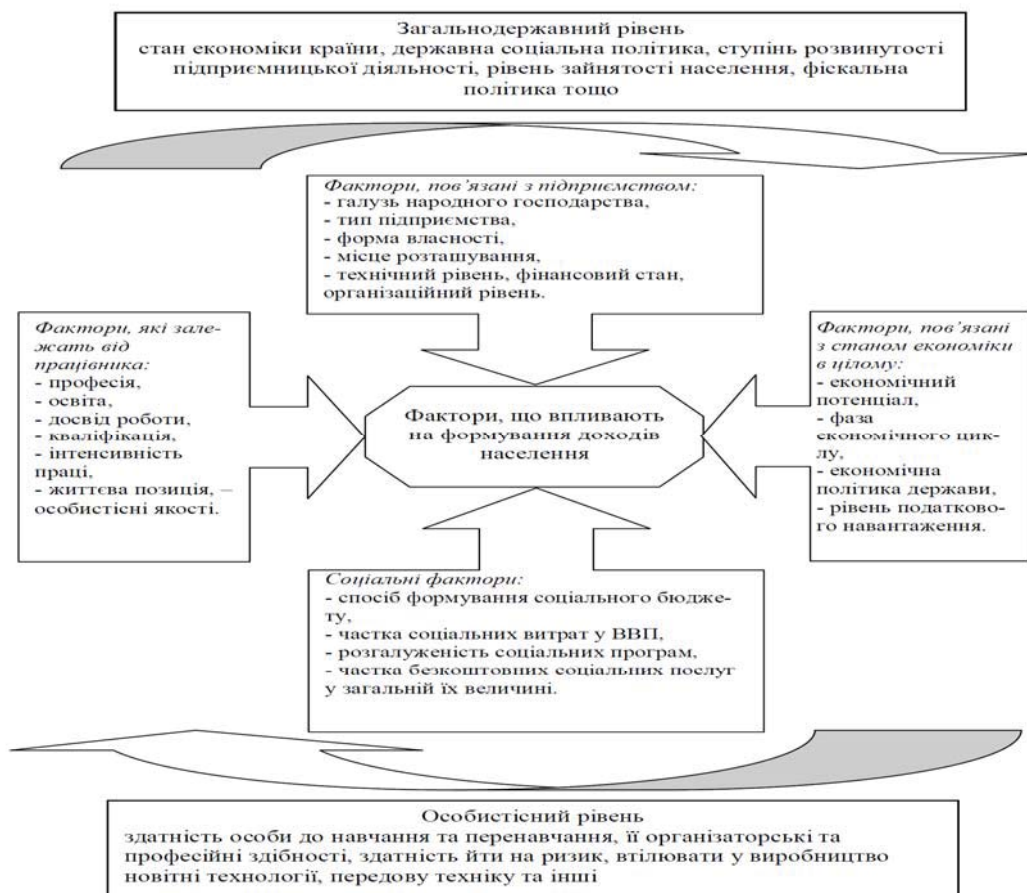

Рисунок 1 – Фактори, що впливають на формування доходів населення

Джерело: [2].

Якщо провести аналіз доходів та витрат домогосподарств України за I квартал 2014 та I квартал 2015 років, то можна побачити наступне: спостерігається незначне підвищення сукупних ресурсів у 2015 році порівняно з 2014 роком за рахунок збільшення доходів від підприємницької діяльності та збільшення частки вартості спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель. Поряд із цим грошові доходи, оплата праці, відсоток пенсій, стипендій та субсидій – зменшились відповідно до аналогічних показників 2014 року (табл. 1) [8].

Таблиця 1 – Структура сукупних ресурсів домогосподарств

Показник	I квартал 2014			I квартал 2015		
	Усі домогосп одарства	Домогосп одарства з дітьми	Домогосп одарство без дітей	Усі домогосп одарства	Домогосп одарство з дітьми	Домогосп одарство без дітей
Усього сукупних ресурсів, грн.	4404,9	5311,4	3850,6	4792,4	5799,5	4171,0
Грошові доходи, %	89,3	89,7	89,1	88,3	88,7	88,1
оплата праці, %	48,7	56,3	42,3	46,7	54,8	39,9
доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, %	4,5	6,3	2,9	5,3	6,9	3,9
пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою, %	28,6	18,7	37,0	27,1	16,8	35,8
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, %	5,0	5,0	5,0	6,1	6,0	6,2

Джерело: складено автором на підставі даних Державного комітету статистики України.

В той же час, витрати домогосподарств зросли по всім показникам: ціни на товари щоденного вжитку та на весь ряд послуг збільшуються, а, отже, ростуть і витрати. Так, наприклад, витрати на житло, воду, електроенергію зросли на 1,2 %. При порівнянні показників 2015 та 2014 років, така ж тенденція спостерігається і щодо витрат на продукти харчування, одяг, предмети домашнього вжитку, послуги (табл. 2) [7].

Таблиця 2 – Структура сукупних витрат домогосподарств

Показник	I квартал 2014			I квартал 2015		
	Усі домогосп одарства	Домогосп одарства з дітьми	Усі домогосп одарства	Домогосп одарства з дітьми	Усі домогосп одарства	Домогосп одарства з дітьми
Усього сукупних витрат, грн.	3976,3	4861,4	3435,0	4605,5	5641,6	3966,1
Споживчі сукупні витрати, %	91,8	93,2	90,5	93,9	95,3	92,6
продукти харчування та безалкогольні напої, %	50,8	50,7	50,8	53,1	53,2	53,1
одяг і взуття, %	5,7	6,7	4,9	5,3	6,2	4,5

Продовження таблиці 2

житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива, %	11,3	10,5	12,0	12,4	11,6	13,2
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла, %	2,2	2,3	2,2	2,0	2,1	1,9
освіта, %	1,3	1,9	0,7	1,3	1,9	0,7
Розподіл споживчих сукупних витрат, %						
продовольчі товари, %	54,2	54,2	54,0	56,3	56,5	56,2
непродовольчі товари, %	23,2	23,6	22,8	23,8	24,2	23,1
послуги, %	14,4	15,4	13,7	13,8	14,6	13,3

Джерело: складено автором на підставі даних Державного комітету статистики України.

Отже, із ростом цін відповідно зростають і витрати населення на забезпечення своїх мінімальних потреб, а доходи не збільшуються. З висвітленого матеріалу можна побачити, що збільшилась частка самозайнятих осіб та зросли доходи від особистого господарства. Тому, прогресує тенденція до праці «сам на себе», що призводить до не висвітлення перед державою офіційних заробітків – так званих «тіньових» доходів, звільнення людей з низькооплачуваних посад та пошук альтернативних шляхів заробітку, що частіше за все є незаконними.

Негативні явища в економіці країни вплинули на основні тенденції на ринку праці. У 2014 році порівняно з 2013 роком за методологією Міжнародної організації праці рівень зайнятості населення знизився з 60,2 % до 56,6 % (у I кварталі 2015 року у порівнянні з відповідним періодом 2014 року відповідно з 57,6 до 56,0 %), а рівень безробіття зріс з 7,3% до 9,3 % економічно активного населення (у I кварталі 2015 року відповідно з 8,8 до 9,6 %). Рівень відносної бідності залишився стабільно високим і становив у 2014 році 23,9 %. За останні три роки відбулось зменшення рівня крайньої бідності з 12,6 до 10 %. Скоротився і рівень абсолютної бідності за показником витрат нижче прожиткового мінімуму у порівнянні з попереднім роком і становив 20,9 %, але не повернувся до значень 2011 року (16,2 %). За показником доходів рівень абсолютної бідності становив 11,1 %. Стабільно високими залишаються рівні відносної бідності серед сімей з дітьми (32,7 %), особливо багатодітних сімей (61,7 %), сімей з дітьми до трьох років (35,7 відсотків) та сімей з подвійним навантаженням, де є працюючі та непрацюючі особи (36,6 %) [4].

Майже удвічі рівень бідності сімей з дітьми (32,7 %) більше ніж сімей без дітей (16,7 %). Народження другої дитини спричиняє стрімке зростання рівня бідності, який збільшується майже у 1,5 рази і становить 39,5 %. Ризики бідності зростають із зменшенням розміру населеного пункту. Значною є сільська бідність, показник якої (34,8 %) у 1,7 рази перевищує рівень бідності у великих містах (20,9 %). Специфіка бідності за умовами життя полягає у більшій вагомості інфраструктурних факторів. Тому, найбільш вразливим до бідності є сільське населення, де 45,7 % домогосподарств потерпає від відсутності закладів, які надають побутові послуги, 41,8 % – від незабезпеченості населеного пункту своєчасними послугами швидкої медичної допомоги, 28,5 % – від відсутності поблизу житла медичної установи, кожне четверте

домогосподарство – від відсутності регулярного транспортного сполучення з населеним пунктом з більш розвинутою інфраструктурою, а понад 50 відсотків – від неможливості забезпечення елементарних побутових зручностей в помешканні [4].

Нерівність за доходами часто спричиняє макроекономічну нестабільність. Механізм цього зв'язку такий: значна нерівність населення є чинником бідності і відповідно масштабного вторинного перерозподілу доходів через соціальні трансферти; масштабні соціальні трансферти обумовлюють високі бюджетні витрати, а отже і бюджетний дефіцит; необхідність покриття бюджетного дефіциту провокує інфляцію; інфляція значно сильніше впливає на доходи бідніших верств населення, а отже нерівність провокує посилення нерівності, виносячи її на новий виток спіралі [3, с. 107].

Помічаючи негативну тенденцію та подальший ріст як диференціації доходів населення, так і бідності необхідно виявити та проаналізувати основні причини, що сприяють їх розвитку.

- зосередження власності, прибутків в руках одних людей, що в подальшому породжує спадковість набутих багатств;
- військові конфлікти всередині держави, зосередженість економічної політики на владженні військового конфлікту;
- активна міграція населення зі сходу держави в центральні регіони;
- збільшення безробіття;
- погіршення умов життя сільського населення, незабезпечення відповідних умов існування;
- низька якість соціальних гарантій, медичного обслуговування тощо;
- інфляційні процеси, зростання курсу валют, залежність економіки країни від фінансування іншими державами, євроінтеграційні процеси, що обумовлюють вимушене скорочення робочих місць та зменшення оплати праці, низький рівень прожиткового мінімуму;
- проблеми державного регулювання (відсутність дієвих змін на державному рівні, що призвели б до поліпшення проведення соціальної політики, недієве законодавче регулювання проблеми бідності, відсутність необхідної соціальної інфраструктури для регулювання проблем диференціації доходів населення та проявів бідності, неможливість здобуття належної освіти через її значну вартість, корумпованість державних органів).

Отже, вищенаведені причини є основними чинниками процесу диференціації доходів населення та зростання бідності в державі. На даний момент, відсутність так званого середнього класу унеможливує вихід економіки України на світовий рівень. Якщо брати до уваги систему оподаткування доходів населення, то варто зазначити, що високі ставки податків з доходу, відрахування у соціальні фонди унеможливають отримання достатнього прибутку громадянами України. Так, однакові ставки для всіх людей для кожного відіграють різну роль. Багаті, не відчують цих відрахувань, бідні ж після сплати податків не мають коштів для задоволення власних мінімальних потреб. Але і градація ставок податку не приведе до покращення ситуації, навпаки ж, збільшиться відсоток ухиляння від сплати податків та приховування основної частини доходів більшої кількості населення. Тому на даний момент необхідно прийняти до уваги недосконалість діючого податкового законодавства та врегулювати максимально об'єктивно ставки податків для врівноваження доходів більшості населення. Вагоме питання – недостатня матеріальна забезпеченість сімей, що мають дітей. Так, витратна частина з кожним днем все збільшується і збільшується, а доходи членів сім'ї залишаються на місці. Відсутність підтримки з боку держави, низьке соціальне забезпечення та захист, витрати на навчання, зростання первинних потреб населення – ці фактори ведуть до поступового зuboжіння сімей.

Подальше вдосконалення соціального захисту неможливе без підвищення доступності якісних бюджетних послуг. Недоступними суспільними послугами є,

насамперед, послуги з освіти та охорони здоров'я. У деяких населених пунктах, особливо в сільських місцевостях, поблизу житла відсутні медичні установи, аптеки, дошкільні заклади, а також об'єкти торгівлі. Проблемним питанням є також відсутність регулярного транспортного сполучення з іншими населеними пунктами. Фінансування створення таких зручностей лягає в основному на державу та органи місцевого самоврядування: необхідно вдосконалити механізм встановлення цін на суспільні послуги, мінімізувати зростання цін на суспільно важливі товари і послуги.

Невирішеним залишається питання забезпечення житлом громадян. Так, існує велика проблема невідповідності житла кількості осіб, що там проживають. На даний момент також відсутні програми по забезпеченню житлом подружніх пар, багатодітних сімей. Для надання державою житла необхідно чекати не один рік, корумпованість влади та працівників державних установ не дають можливості на отримання необхідних квадратних метрів.

Негативними показниками характеризується рівень життя та доходів сільського населення. Так, вагомими інфраструктурні проблеми, недостатність якісних умов життя, незабезпеченість рядом державних гарантій, відсутній інноваційного розвитку та матеріально-технічного обслуговування на достатньому рівні, недостатнє медичне обслуговування зумовили збільшення бідних людей саме серед сільського населення. Аналіз структуру сукупних доходів за I квартал 2014 року та I квартал 2015 року домогосподарств міського та сільського населення свідчить, що спостерігається значна різниця у оплаті праці, виплаті пенсій та стипендій між сільським та міським населенням. Відповідні показники ще й мають тенденцію до скорочення: оплата праці у сільській місцевості в I кварталі 2014 року була на 1,4% більше, ніж цей же показник у 2015 році. Позитивним є лише збільшення частки вартості спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства від самозаготівель на 1,5%, у порівнянні з даними 2014 року (табл. 3) [8].

Таблиця 3 – Структура сукупних доходів

Показник	I квартал 2014			I квартал 2015		
	Усі домогосподарства	у т.ч. проживають		Усі домогосподарства	у т.ч. проживають	
		У міських поселеннях	У сільській Місцевості		У міських поселеннях	У сільській Місцевості
Усього сукупних ресурсів, грн.	4404,9	4535,7	4107,9	4792,4	4875,9	4621,5
Грошові доходи, %	89,3	92,7	80,9	88,3	92,6	79,2
оплата праці, %	48,7	54,5	33,9	46,7	53,4	32,5
доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, %	4,5	4,8	3,7	5,3	6,0	3,7
пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою, %	28,6	27,5	31,3	27,1	26,3	28,8
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, %	5,0	1,7	13,2	6,1	2,0	14,7

Джерело: складено автором на підставі даних Державного комітету статистики України.

Зміни в гіршу сторону спостерігаються також у структурі та показниках сукупних витрат сільського населення. Так, наприклад, на 2,9% зросли споживчі сукупні витрати, на 2,3% – витрати на продукти харчування, 0,6% – комунальні платежі, 2,1% – на продовольчі товари.

Таблиця 4 – Структура сукупних витрат

Показник	І квартал 2014			І квартал 2015		
	Усі домогосп одарства	у т.ч. проживають		Усі домогосп одарства	у т.ч. проживають	
		У міських поселеннях	У сільській Місцевості		У міських поселеннях	У сільській Місцевості
Усього сукупних витрат, грн.	3976,3	4123,2	3642,5	4605,5	4744,5	4321,0
Споживчі сукупні витрати, %	91,8	92,7	89,4	93,9	94,7	92,3
продукти харчування та безалкогольні напої, %	50,8	48,9	55,6	53,1	51,1	57,9
одяг і взуття, %	5,7	5,6	6,3	5,3	5,0	5,9
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива, %	11,3	12,2	9,0	12,4	13,8	9,6
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла, %	2,2	2,2	2,3	2,0	2,0	2,0
освіта, %	1,3	1,5	0,6	1,3	1,5	0,7
Розподіл споживчих сукупних витрат, %						
продовольчі товари, %	54,2	52,5	58,4	56,3	54,6	60,5
непродовольчі товари, %	23,2	23,3	23,1	23,8	23,8	23,4
послуги, %	14,4	16,9	7,9	13,8	16,3	8,4

Джерело: складено автором на підставі даних Державного комітету статистики України.

Отже, за рік витрати домогосподарств зросли по всім показникам, при чому доходи або залишились незмінними, або також відповідно зменшились. Різниця в доходах міського та сільського населення веде до подальшої диференціації, при чому ситуація стає дедалі гіршою. Варіантів для отримання альтернативних доходів у селі не настільки багато як в місті, і можливості забезпечити достатній рівень життя та мінімальні потреби невеликі.

Якщо проаналізувати показники розподілу міського та сільського населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів, то можна побачити, що в І кварталі 2015 року показники незначного рівня доходів сільського населення (від 480,1 грн. до 1920,0 грн.) зменшились відповідно до даних за І квартал 2014 року. Відсоток осіб, що отримують середні доходи (від 1920,00 до 3000,00 грн.), дещо збільшився, з

16,2% до 18,7 % у 2015 році, а частка осіб, що отримують дохід більший, ніж 3000,00 грн. зменшилась на 1,5% (табл. 5) [6].

Таблиця 5 – Розподіл населення та домогосподарств за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів

Показник	І квартал 2014			І квартал 2015		
	усі домогосподарства	у т.ч. проживають		усі домогосподарства	у т.ч. проживають	
		У міських поселеннях	У сільській місцевості		У міських поселеннях	У сільській місцевості
Усе населення (тис.)	41437,7	28263,6	13174,1	38982,6	25734,8	13247,8
Із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, грн.						
до 480,0	0,5	0,4	0,6	0,4	0,4	0,5
480,1–840,0	2,9	2,1	4,5	2,9	2,3	3,9
840,1–1200,0	11,0	9,4	14,5	7,4	6,8	8,7
1200,1–1560,0	19,9	19,3	21,4	16,3	15,1	18,7
1560,1–1920,0	21,7	21,0	23,1	18,9	18,7	19,5
1920,1–2280,0	15,4	15,1	16,2	17,9	17,4	18,7
2280,1–2640,0	10,2	11,2	8,3	12,5	13,1	11,4
2640,1–3000,0	6,7	7,8	4,4	8,1	8,9	6,5
3000,1–3360,0	4,3	4,9	3,1	4,8	4,8	4,6
Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими середнього рівня загальних доходів, %	61,1	61,6	57,7	60,8	61,9	58,4

Джерело: складено автором на підставі даних Державного комітету статистики України.

Вищезазначені показники свідчать знову ж таки про процес зубожіння сільського населення та невідповідність отримуваних доходів до витрат. Адже, частка сільського населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими середнього рівня загальних доходів збільшилась у 2015 році порівняно з 2014 роком на 0,7 % і складає 58,4% від всього населення, що являє собою негативну тенденцію та «стимулювання» процесу бідності та різкої різниці між умовами життя і забезпеченості сільського й міського населення.

Сучасний розвиток усіх сфер життя обумовлюється значним розвитком інновацій та техніки, тому відповідно до цього потреби населення також зростають. Що раніше було предметами розкоші, зараз поступово стало предметами необхідності для простого існування. А рівень оплати праці та прожитковий мінімум залишаються незмінними. Тому і виникає різниця у класах населення: багаті стають багатшими ще й на інтелектуальному, інноваційному рівнях, мають можливість розвиватися більше та розвивати в собі нові напрями для подальшої ефективної роботи, творчо розвиватись, а,

бідні ж, в цей час, зосереджені на елементарних потребах, які не можуть забезпечити на всі сто відсотків.

На даний момент Україна не має також ефективного державного регулювання та законодавчого забезпечення соціальних гарантій для населення. Так, інститути влади не забезпечують соціальних інтересів населення, не стимулюють для збільшення ефективності праці. А також, спостерігається значна корумпованість державних органів влади. Так, при вирішенні спірних питань, перевага надається тим, хто має більш елітний статус, фінансово забезпечений або перебуває у неформальних стосунках з посадовою особою. Те саме стосується і економічної сфери. Монополізація виробництва значною мірою впливає на подальшу диференціацію доходів населення: багаті стають ще багатшими, бідні ж навпаки зuboжують далі.

Все вищезазначене зумовлює пошук нових шляхів негайного вирішення проблеми та забезпечення стабільності в доходах громадян України. Одними з найефективніших заходів вирішення ситуації можуть бути:

- забезпечення соціальних та законодавчих норм зайнятості населення, що повинно включати в себе збільшення прожиткового мінімуму для населення, підвищення оплати праці, встановлення ефективної системи оподаткування доходів населення, збільшення кількості робочих місць, надання соціальних гарантій, детінізація зайнятості населення, стимулювання інноваційного розвитку всіх верств населення, розвиток зайнятості сільського населення, вдосконалення законодавчої бази та системи оподаткування доходів населення, збільшення заробітної плати та системи соціальних гарантій працівникам соціальної сфери;

- забезпечення на регіональних рівнях якісного трудового процесу: контроль процесу міграції населення, удосконалення системи оплати праці сільського населення, створення системи мотивацій та стимулів для розвитку робочих процесів у регіонах, покращення інфраструктури та рівня життя в сільській місцевості;

- створення системи соціальних гарантій для найбільш незахищених категорій населення: багатодітних сімей, інвалідів тощо;

- покращення умов для створення і функціонування малого та середнього бізнесу: зменшення податкового тиску, спрощення системи реєстрації та зменшення рівня державного контролю;

- розвиток та утворення середнього класу, як основи для ведення раціональної економічної політики;

- створення системи забезпечення житлом громадян України, створення системи безвідсоткових кредитів, що б надавались державою для отримання житла.

Висновки та перспективи останніх досліджень. Останні структурні зрушення у економічній системі України, загострення конфліктів як всередині держави, так і за її межами, неефективна соціальна політика та державні програми призводять до диференціації доходів населення та поширення бідності в державі. Існує велика залежність від рівня доходів населення та ефективності економічних перетворень, проведених державними органами. Тому, насамперед для вирішення таких болючих для українського соціуму питань органам державної влади необхідно прикласти максимум зусиль для проведення вдалої економічної політики, яка б стимулювали діяльність людей, являла б собою систему мотивацій та гарантій для вдалого трудового процесу.

Основними ж шляхами подолання бідності в Україні та зменшення рівня диференціації доходів населення повинні стати: чітка система соціальних гарантій для населення, підвищення рівня прожиткового мінімуму, активна участь держави в житті сільського населення та надання йому лояльної системи пільг і привілеїв, створення раціональної системи оподаткування доходів осіб та проведення стимулювання

діяльності та розвитку малого та середнього бізнесу. Так як бідність тісно переплітається з «тіньовою» зайнятістю та «тіньовою» економікою необхідно створити найбільш сприятливі умови для трудової активності людей, збільшити кількість робочих місць та чітко регулювати зайнятість населення, надати працівникам соціальної сфери (державні службовці, працівники освіти, медицини тощо) систему пільг, гарантій, матеріального забезпечення та збільшення основної заробітної плати, щоб унеможливило процес збільшення тіньових доходів.

Для вирішення конкретних проблемних питань в Україні повинна бути чітко сформована стратегія подолання бідності, розроблені дієві заходи щодо регулювання отримуваних доходів, необхідно здійснювати чіткий аналіз показників рівня оплати праці та доходів населення України. Адже, вдала проведена політика у сфері доходів населення призведе до стабільності економічної сфери життя держави, та слугуватиме запорукою економічної безпеки України.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні чіткої стратегії подолання диференціації доходів населення, встановлення чітких критеріїв оплати праці, утворення середнього класу всередині суспільства України, а також створення системи дієвих заходів щодо подолання проявів бідності в Україні.

Список літератури

1. Колот А.М. Соціально-трудова відносина: теорія і практика регулювання [Текст] : монографія / А.М. Колот. – К.: КНЕУ, 2003. – 230 с.
2. Кролевець О.А. Оцінка ефективності державного регулювання доходів населення в Україні [Текст] / О.А. Кролевець // Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. – 2009. – Спецвипуск. – Т. 1. – С. 202–207.
3. Національна доповідь «Цілі розвитку тисячоліття. Україна – 2010» [Текст] // Міністерство економіки України. – К. – 2010. – 107 с.
4. Проект СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ [Електронний ресурс] : за станом на 31 липня 2015р. / Кабінет міністрів України. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1257.html
5. Реун Г.П. Загальнодержавні пріоритети регулювання структурних пропорцій доходів населення [Текст] / Реун Г.П. // Сборник научных трудов «Вестник НТУ «ХПИ» : Актуальні проблеми управління №61 – Вестник НТУ «ХПИ», 2011. – С. 122–129.
6. Розподіл населення та домогосподарств за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів [Електронний ресурс] : за даними Державного комітету статистики України» – 2015. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Структура сукупних витрат [Електронний ресурс] : за даними Державного комітету статистики України» – 2015. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Структура сукупних доходів [Електронний ресурс] : за даними Державного комітету статистики України» – 2015. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Харченко А.М. Соціальна проблема глобалізації – бідність: шляхи її подолання [Текст] / А.М. Харченко // Міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір» : Трансформація глобальної економіки. – 2012. – № 1 (5). – С. 7–12.

References

1. Kolot, A.M. (2003). *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia i praktyka reguliuvannia: monografia [Labor Relations: Theory and Practice of Regulation: monograph]*. A.M. Kolot. (Ed.). (Vols 1-2). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
2. Krolevets, O.A. (2009). Otsinka efektyvnosti derzhavnogo reguliuvannia dohodiv naseleння v Ukraini [Evaluating the effectiveness of state regulation of incomes in Ukraine]. *Ekonomika i pravo – Economics and Law*, 1, 202-207 [in Ukrainian].
3. The National Report «Millennium Development Goals. Ukraine – 2010». (2010). *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy - Ministry of Economy of Ukraine*, 107.
4. Proekt podalannia bidnosti [Draft Poverty Reduction Strategy]. (n.d.). *search.ligazakon.ua*. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1257.html [in Ukrainian].

5. Rekun, G.P. (2011). Zagalnodержavni prioritety reguliuvannya strukturnykh proporsii dohodiv naselennia [National priority of structural adjustment of proportions of income]. *Aktualni problemy upravlinnia – Current management problems*, 61 [in Ukrainian].
6. Rozpodil naselennia ta domogospodarstv za rivnem serednodushovykh ekvivalentnykh zagalnykh dohodiv [The distribution of the population and households in terms of average total income equivalent]. (n.d.). *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
7. Struktura sukupnykh vytrat [Structure of total expenditure]. (n.d.). *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
8. Struktura sukupnykh dohodiv [Structure of total income]. (n.d.). *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
9. Harchenko, A.M. (2012). Sotsialna problema globalizatsii – bidnist: shliahu ii podolannia [The social problem of globalization - poverty, ways to overcome]. *Transformatsia globalnoi ekonomiky – Transformation of the national economy*, 1(5) [in Ukrainian].

Irina Lavrenkova, Postgraduate

National University of State Fiscal Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine

The Ways of Reducing Income Differentiation and Poverty Reduction Techniques

The issues and basic prerequisites of income differentiation process and manifestations of poverty in Ukraine have been considered. The main factors influencing the formation of income have been analyzed.

The analysis of statistics on receipts and expenditures in rural and urban areas, households with and without of the first quarter of 2014 and the first quarter of 2015 was conducted in our research. As a result, it was detected the negative trends of differentiation of income and impoverishing nation in 2015, due to the failed economic policies, unstable and low income, weak rural development etc.

To improve the situation and solve these problems the changes in legislation system should be forced in application including tax policy, focusing on the developing and maintaining the structure of officials in rural areas, increasing earnings and reducing the percentage of the population receiving informal income, providing a supporting policy to the middle class.

income, expenses, poverty, shadowing, middle class, unemployment, governmental regulation

Одержано (Received) 09.11.2015

Прорецензовано (Reviewed) 24.11.2015

Прийнято до друку (Approved) 30.11.2015